

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Γ' ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ

È ẸÀ È ẸÀ È È

ΚΑΤΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Προσφυγή υπ' αριθ. 37098/97)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

14 Δεκεμβρίου 1999

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ, 14-12-99

(υπογραφή)

S.DOLLÉ

Γραμματέας Τμήματος

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ

È ẸÀ È ẸÀ È È

ΤΗΣ 14^{ης} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1999

Στην υπόθεση È ẸÀ È ẸÀ È È

κατά της Ελλάδος,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Γ' Τμήμα), που συγκροτήθηκε από τμήμα απαρτιζόμενο από τους εξής δικαστές:

Sir Nicolas BRATZA, Πρόεδρος

Κ. ΡΟΖΑΚΗ,

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ,

F. TULKENS,
 W. FUHRMANN,
 K. JUNGWIERT,
 K. TRAJA,
 και S. DOLLÉ, *Γραμματέα Τμήματος,*

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 30 Νοεμβρίου 1999,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, που υιοθετήθηκε κατά την τελευταία ως άνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Υποβλήθηκε, αρχικά, κατά της Ελλάδος αίτηση τριών Ελλήνων υπηκόων, των *È ÆÁ È ÆÁ È È* («οι προσφεύγοντες»), της οποίας επελήφθη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων («η Επιτροπή»), στις 28 Φεβρουαρίου 1997, δυνάμει του παλαιού άρθρου 25 της Σύμβασης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»). Η αίτηση καταχωρήθηκε στις 29 Ιουλίου 1997 με αριθμό φακέλου 37098/97.

Οι προσφεύγοντες παραπονούνταν για το δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου και για παραβίαση του δικαιώματός τους στο σεβασμό της περιουσίας τους. Επικαλούνταν τα άρθρα 6 § 1 της Σύμβασης και 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

2. Στις 3 Δεκεμβρίου 1997, η Επιτροπή (Α' Τμήμα) αποφάσισε να φέρει την αίτηση σε γνώση της εναγόμενης Κυβέρνησης, καλώντας την να υποβάλει εγγράφως τις παρατηρήσεις της περί του παραδεκτού και του βάσιμου της αίτησης.

Η Κυβέρνηση υπέβαλε τις παρατηρήσεις της στις 3 και 16 Μαρτίου 1998 και οι προσφεύγοντες τις αντέκρουσαν στις 4 Μαΐου 1998.

3. Μετά την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 11 στη Σύμβαση, την 1^η Νοεμβρίου 1998, και σύμφωνα με το άρθρο 5 § 2 του εν λόγω

Πρωτοκόλλου, η υπόθεση εξετάζεται από το Δικαστήριο σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω Πρωτοκόλλου.

4. Σύμφωνα με το άρθρο 52 § 1 του Κανονισμού του Δικαστηρίου («ο Κανονισμός») (1), ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, κ. L. Wildhaber, ανέθεσε την υπόθεση στο Γ' Τμήμα. Το συμβούλιο του εν λόγω τμήματος απαρτιζόταν αυτοδίκαια από τον κ. Κ. Λ. ΡΟΖΑΚΗ, εκλεγμένο δικαστή για την Ελλάδα (άρθρα 27 § 2 της Σύμβασης και 26 § 1 α) του Κανονισμού), και τον Sir Nicolas BRATZA, Πρόεδρο του Τμήματος (άρθρο 26 § 1 α) του Κανονισμού). Τα λοιπά μέλη που ορίστηκαν από τον τελευταίο για να συμπληρωθεί ο αριθμός των μελών του συμβουλίου, ήταν τα εξής: Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ, F. Tulkens, W. Fuhrmann, K. Jungwiert και K. Traja (άρθρο 26 § 1 β) του Κανονισμού).

5. Στις 23 Φεβρουαρίου 1999, η αίτηση έγινε δεκτή από το συμβούλιο (2).

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

6. Ο πρώτος προσφεύγων, ο Ε Ε , Έλληνας υπήκοος, που γεννήθηκε το 1938, είναι μέλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και διαμένει στο Χολαργό. Είναι αδελφός της δεύτερης προσφεύγουσας, της Ε Ε , υπαλλήλου, Ελληνίδας υπηκόου, που γεννήθηκε το 1941 και διαμένει στην Κηφισιά. Αρχικά, η αίτηση εισήχθη και από μία τρίτη προσφεύγουσα, την Ε Ε , μητέρα των δύο πρώτων προσφευγόντων, Ελληνίδα υπήκοο, που γεννήθηκε το 1910 και απεβίωσε στις 25 Ιουνίου 1997. Οι δύο πρώτοι προσφεύγοντες είναι οι μοναδικοί κληρονόμοι της και δηλώνουν ότι επιθυμούν τη συνέχιση της διαδικασίας για λογαριασμό τους καθώς και για λογαριασμό της μητέρας τους.

(1) Σημείωση της Γραμματείας: ετέθη σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου 1998.

(2) Σημείωση της Γραμματείας: η απόφαση του δικαστικού συμβουλίου διατίθεται από τη Γραμματεία.

στους δύο πρώτους προσφεύγοντες - επιπλέον σύνταξη 174 770 δραχμών μηνιαίως για την περίοδο από 1^{ης} Δεκεμβρίου 1991 έως 17 Ιουνίου 1992. Επίσης, το Ελεγκτικό Συνέδριο διέταξε το Δημόσιο να καταβάλει επιπλέον σύνταξη 87 390 δραχμών μηνιαίως στην . È È για την περίοδο από 18 Σεπτεμβρίου 1992 έως 31 Δεκεμβρίου 1995. Τέλος, ακύρωσε την απόφαση 8447/1995 του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

11. Η απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου κοινοποιήθηκε στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους στις 23 Ιουλίου 1996, αλλά το τελευταίο δεν κατέβαλε τα παραπάνω ποσά. Με την από 19 Μαΐου 1997 επιστολή της, η Τρίτη προσφεύγουσα, η οποία είχε εν τω μεταξύ προσφύγει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κάλεσε το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους να της χορηγήσει πιστοποιητικό, με το οποίο θα βεβαιωνόταν ότι δεν είχε ακόμα εκτελέσει την απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

12. Στις 27 Ιουλίου 1997, ψηφίστηκε ο Νόμος 2512/1997, του οποίου το άρθρο 3 ερμήνευε το άρθρο 2 §§ 1 και 2 του Νόμου 2320/1995 ως εξής: οι κλίμακες που είχαν ορισθεί με υπουργικές αποφάσεις, όπως η υπ' αριθ. 2054561/6279/0022 κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών, δεν μπορούσαν να ληφθούν υπόψη κατά τον υπολογισμό της σύνταξης των δικαστών, όλες οι διεκδικήσεις βάσει των ως άνω κλιμάκων είχαν παραγραφεί, όλες οι εκκρεμείς δικαστικές διαδικασίες ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου είχαν ακυρωθεί και όλα τα ήδη καταβληθέντα ποσά, πλην εκείνων που καταβλήθηκαν με οριστική δικαστική απόφαση, έπρεπε να επιστραφούν.

13. Στις 5 Μαρτίου 1997, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου είχε εν τω μεταξύ εκδώσει γνωμοδότηση, με την οποία έκρινε ότι πολλά άρθρα του Νόμου 2512/1997 και ειδικότερα το άρθρο 3 ήταν αντισυνταγματικά διότι αντέβαιναν προς τα άρθρα 4 § 1 και 87 § 1 του Συντάγματος, καθώς και προς τα άρθρα 6 § 1 της Σύμβασης και 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

14. Με την από 17 Δεκεμβρίου 1997 (και υπ' αριθ. 2274/1997) απόφαση, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου έκρινε ότι το άρθρο 3 του Νόμου 2512/1997 αντέβαινε προς τα άρθρα 8, 20 § 1 και 26 του Συντάγματος της Ελλάδος και 6 § 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ειδικότερα, έκρινε ότι η παράγραφος 1 του άρθρου 3, που ακύρωνε τις εκκρεμείς δικαστικές διαδικασίες και προέβλεπε την παραγραφή των αξιώσεων ιδιωτών σε βάρος του Δημοσίου, δεν εξυπηρετούσαν κάποια άμεση κοινωνική ανάγκη αλλά αποσκοπούσε, αντίθετα, στο να απαλλάξει το Δημόσιο από τις συνέπειες των δικαστικών αποφάσεων που το αφορούσαν και θα ήταν δυσμενείς προς αυτό. Επίσης, δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως ερμηνευτική διάταξη αυτή η ίδια παράγραφος στο βαθμό που προέβλεπε ότι ακόμα και όταν αναδρομικά συνεπαγόμενα αύξηση μισθού χορηγούνταν στους δικαστικούς λειτουργούς με δικαστικές ή υπουργικές αποφάσεις, η αύξηση αυτή δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη κατά τον προσδιορισμό ή την αύξηση του ποσού της σύνταξής τους. Η παράγραφος 2 του άρθρου 3 αντέβαινε, και αυτή, προς τα παραπάνω άρθρα, διότι έθετε στο αρχείο τις εκκρεμείς υποθέσεις, ακύρωνε τις εκκρεμείς δικαστικές διαδικασίες και προέβλεπε την παραγραφή των σχετικών αξιώσεων. Τέλος, το άρθρο 88 § 2 εδάφιο β) του Συντάγματος που όριζε ότι τα της μισθολογικής εξέλιξης των δικαστικών λειτουργών καθορίζονταν με ειδικούς νόμους, δεν απέκλειε τον προσωρινό καθορισμό αυτής της μισθολογικής εξέλιξης με ειδικές διατάξεις. Επομένως, οι υπουργικές αποφάσεις, που υιοθετήθηκαν δυνάμει του άρθρου 14 § 1 του Νόμου 1968/1961 περί του ύψους και της καταβολής των οφειλομένων στους δικαστικούς λειτουργούς ποσών - λόγω της ανισότητας με τη μισθολογική εξέλιξη των ιατρών-διευθυντών του δημόσιου τομέα - ήταν σύμφωνες προς το Σύνταγμα.

15. Την 1^η Ιουλίου 1998, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, απέρριψε την από 4 Ιουνίου 1997 αίτηση ακυρώσεως του Δημοσίου κατά της

απόφασης (610/97).

απόφασης 1318/1996 (παράγραφος 10 ανωτέρω) λόγω παράβασης ουσιώδους τύπου: το Δημόσιο είχε παραλείψει να κοινοποιήσει στους προσφεύγοντες αντίγραφο της αίτησής του εντός προθεσμίας έξι μηνών από της κατάθεσής της στη Γραμματεία του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

16. Οι προσφεύγοντες δεν έχουν εισπράξει ακόμα μέχρι σήμερα τα οφειλόμενα ποσά.

II. ΟΙΚΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

17. Τα οικεία άρθρα του Π.Δ. 774 που κωδικοποιούν τις διατάξεις τις σχετικές προς το Ελεγκτικό Συνέδριο, έχουν ως εξής:

Άρθρο 58

«1. Λόγοι που θεμελιώνουν την αίτηση ακυρώσεως είναι: μη ορθή συγκρότηση του τμήματος που εκδίκασε την υπόθεση, παράβαση ουσιώδους τύπου που έχει ταχθεί για τη διενέργεια της διαδικασίας, εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή του νόμου. (...)»

Άρθρο 61

«1. Οι οριστικές αποφάσεις των τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι εκτελεστές, εκτός αν είναι δυνατή η άσκηση αίτησης ακυρώσεως υπό τις προβλεπόμενες στο άρθρο 58 προϋποθέσεις. (...)»

18. Τα άρθρα 91 και 112 του Π.Δ. 1225/1981 περί εκτέλεσης των διατάξεων που αφορούν το Ελεγκτικό Συνέδριο, ορίζουν ότι:

Άρθρο 91

«Οι οριστικές αποφάσεις των τμημάτων, κατά των οποίων δεν είναι δυνατό να ασκηθεί αίτηση ακυρώσεως, είναι αμετάκλητες και έχουν ισχύ δεδικασμένου.»

Άρθρο 112

«1. Η άσκηση αίτησης ακυρώσεως δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, (...)»

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

.....

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

19. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι υπήρξε διπλή παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, που ορίζει ότι:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθῆ δικάως (...) υπό δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) επί αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...).»

Παραπονούνται ότι η διοίκηση αρνείται να συμμορφωθεί προς μία οριστική απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και για επέμβαση του Κράτους στην απονομή της δικαιοσύνης με σκοπό να επηρεάσει προς όφελός του την έκβαση δίκης στην οποία συμμετείχε ως διάδικος.

A. Εφαρμογή

20. Η Κυβέρνηση προβάλλει προκαταρκτική ένσταση ως προς το ανεφάρμοστο στην προκειμένη περίπτωση του άρθρου 6 § 1: η απαίτηση χορήγησης συντάξεως από το Κράτος αποτελεί αναμφισβήτητα θέμα δημοσίου δικαίου και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, η κοινωνική ασφάλιση, ως φορέας, τελεί υπό την προστασία του Κράτους. Επίσης, θέματα όπως η οργάνωση των ασφαλιστικών οργανισμών, οι προϋποθέσεις υπαγωγής στους οργανισμούς αυτούς, οι πόροι και η διαχείρισή τους, καθώς και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες χορηγούνται οι κοινωνικές παροχές, διέπονται από νομοθετικά και κανονιστικά κείμενα.

21. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με την πάγια νομολογία του (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, την απόφαση Francesco Lombardo της 26^{ης} Νοεμβρίου 1992, série A n° 249-B, σελ. 26, § 17), και παρά τις πτυχές του δημοσίου δικαίου που επεσήμανε η Κυβέρνηση, πρόκειται στην περίπτωση αυτή για την υποχρέωση του Δημοσίου να καταβάλει στους δικαιούχους δημοσίου λειτουργούς αναδρομικά σύνταξης σύμφωνα με την ισχύουσα

νομοθεσία. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται, επομένως, ένα υποκειμενικό περιουσιακό δικαίωμα που προκύπτει από συγκεκριμένους κανόνες της εθνικής νομοθεσίας και πρέπει να θεωρηθεί ως «δικαίωμα αστικής φύσεως» υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1, που έχει εν προκειμένω εφαρμογή.

B. Τήρηση

22. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι δεν διέθεταν κανένα ένδικο μέσο για να υποχρεώσουν τη διοίκηση να συμμορφωθεί προς την απόφαση 1318/1996 του Ελεγκτικού Συνεδρίου: αφ' ενός, η άρνηση της διοίκησης να εκτελέσει μία απόφαση του Ελεγκτικού Συμβουλίου δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, και αφ' ετέρου, το άρθρο 8 § 1 του Νόμου 2097/1952 ορίζει ότι «απαγορεύεται η εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων που υποχρεώνουν το Δημόσιο να καταβάλει οφειλή ή δικαστική δαπάνη, καθώς και η εκτέλεση κάθε εκτελεστού τίτλου που αναγνωρίζει ότι το Δημόσιο υποχρεούται να καταβάλει τέτοια οφειλή». Περαιτέρω, ισχυρίζονται ότι η υιοθέτηση του Νόμου 2512/1997 - που, άλλωστε, είναι, κατά τη γνώμη τους, αντισυνταγματικός - συνιστά επέμβαση του Κράτους στην απονομή της δικαιοσύνης με σκοπό να επηρεάσει προς όφελός του την έκβαση δίκης στην οποία συμμετείχε ως διάδικος. Στο σημείο αυτό, επικαλούνται τις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις «Ελληνικά Διυλιστήρια Stran και Στρατής Ανδρεάδης κατά της Ελλάδος» και «Παπαγεωργίου κατά της Ελλάδος» (αποφάσεις της 9^{ης} Δεκεμβρίου 1994 και της 22ας Οκτωβρίου 1997 αντίστοιχα, série A n° 301-B και Recueil des arrêts et décisions 1997-VI αντίστοιχα). Τέλος, υπογραμμίζουν ότι μετά την απόφαση 2274/1997 της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το Δημόσιο οφείλει να συμμορφωθεί προς την απόφαση 1318/1996 του δικαστηρίου αυτού.

23. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η μη εκτέλεση της απόφασης 1318/1996 του Ελεγκτικού Συμβουλίου οφειλόταν, αφ' ενός, στο γεγονός ότι η καταβολή

των ποσών που αποτελούσαν τα αναδρομικά της σύνταξης της προσφεύγουσας, είχε ανασταλεί εν αναμονή μιας γενικής ρύθμισης του θέματος, που θα εφαρμοζόταν επί του συνόλου των συνταξιούχων δικαστικών λειτουργών της χώρας και ήταν σε εξέλιξη, και, αφ' ετέρου, σε μία εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του Νόμου 2512/1997 που είχε εν των μεταξύ ψηφισθεί. Τίποτα δεν εμποδίζει το νομοθέτη να υιοθετήσει νέους κανόνες δικαίου για τη ρύθμιση τυχόν δικαιωμάτων αποκτηθέντων δυνάμει προγενεστέρων νόμων ή δικαστικών αποφάσεων. Όμως, αφού η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου κήρυξε τις διατάξεις του Νόμου 2512/1997 αντισυνταγματικές, τίποτα δεν εμποδίζει πλέον την εκτέλεση της απόφασης 1318/1996.

Επίσης, κατά την Κυβέρνηση, η υιοθέτηση του Νόμου 2512/1997 δεν συνιστά επέμβαση της νομοθετικής εξουσίας στην απονομή της δικαιοσύνης διότι, αφ' ενός, η απόφαση 1318/1996 του Ελεγκτικού Συνεδρίου - που ήταν ευνοϊκή για την προσφεύγουσα - είχε εκδοθεί πριν από την υιοθέτηση και τη ψήφιση του εν λόγω νόμου και, αφ' ετέρου, η απόφαση 2274/1997 εξαφάνισε όλες τις επιζήμιες συνέπειες του νόμου αυτού για την προσφεύγουσα.

24. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου κοινοποιήθηκε στις 23 Ιουλίου 1996 στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους αλλά τούτο αρνήθηκε να συμμορφωθεί προς αυτή και να καταβάλει το οφειλόμενο ποσό στους προσφεύγοντες. Στις 27 Ιουλίου 1997, υιοθετήθηκε ο Νόμος 2512/1997 που προέβλεπε την παραγραφή των αξιώσεων των προσφευγόντων. Στις 17 Δεκεμβρίου 1997, η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου έκρινε τον εν λόγω νόμο αντισυνταγματικό, αλλά, μέχρι σήμερα, οι προσφεύγοντες δεν έχουν ακόμα εισπράξει τα ποσά που τους επιδικάστηκαν από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

25. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στην απόφαση Hornsby κατά της Ελλάδος (της 19^{ης} Μαρτίου 1997, Recueil des arrêts et décisions 1997-II),

έκρινε ότι η εκτέλεση απόφασης οποιουδήποτε δικαστηρίου πρέπει να θεωρείται ως αναπόσπαστο μέρος της «δίκης» υπό την έννοια του άρθρου 6. Εάν η διοίκηση αρνείται ή παραλείπει να εκτελέσει αποφάσεις της, ή ακόμα καθυστερεί να το πράξει, οι εγγυήσεις του άρθρου 6 των οποίων επωφεληθήκε ο ενδιαφερόμενος κατά τη δικαστική φάση της διαδικασίας θα καθίσταντο κενές περιεχομένου (σελ. 511, §§ 40-41). Περαιτέρω, στην (προρρηθείσα) απόφαση «Ελληνικά Διυλιστήρια Stran και Στρατής Ανδρεάδης κατά της Ελλάδος», το Δικαστήριο κατέληξε ότι η αρχή της υπεροχής του δικαίου και η έννοια της δίκαιης δίκης είναι αντίθετες προς κάθε επέμβαση της νομοθετικής εξουσίας στην απονομή της δικαιοσύνης με σκοπό να επηρεάσει την έκβαση δίκης στην οποία το Δημόσιο~~ς~~ συμμετέχει ως διάδικος (σελ. 82, § 49).

26. Πράγματι, εν προκειμένω, αρνούμενο να συμμορφωθεί προς την από 4 Ιουλίου 1996 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που ήταν οριστική και εκτελεστή (αφού τυχόν αίτηση ακυρώσεως κατά της εν λόγω αποφάσεως δεν θα μπορούσε να έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα), και για την περίοδο από της ως άνω ημερομηνίας έως 27 Ιουλίου (ημερομηνία κατά την οποία υιοθετήθηκε ο Νόμος 2512/1997) το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους παραβίασε το δικαίωμα των προσφευγόντων σε πραγματική δικαστική προστασία. Ακόμα και αν ο Νόμος 2512/1997 είχε νομιμοποιήσει την εν λόγω άρνηση (κατά το χρονικό διάστημα από 27 Ιουλίου 1997 έως 17 Δεκεμβρίου 1997), παραμένει αδικαιολόγητη από τις 17 Δεκεμβρίου 1997, ημερομηνία κατά την οποία η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου έκρινε το νόμο αυτό αντισυνταγματικό.

27. Υπήρξε, επομένως, παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1

28. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται, επίσης, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, το οποίο ορίζει ότι:

«Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της περιουσίας του. Κανένας δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του παρά μόνο για λόγους δημοσίου συμφέροντος και υπό τις προβλεπόμενες από το νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου προϋποθέσεις.

Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα των Κρατών να θέτουν σε ισχύ τους νόμους που κρίνουν αναγκαίους για τη ρύθμιση της χρήσης των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον ή για τη διασφάλιση της πληρωμής των φόρων ή άλλων συνεισφορών ή προστίμων.»

29. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το δικαίωμα των προσφευγόντων σε είσπραξη αναδρομικώς συντάξεως - δικαίωμα το οποίο περιήλθε στους δύο πρώτους προσφεύγοντες από πατέρα και στην τρίτη προσφεύγουσα από σύζυγο - δεν ήταν παρά ένα δικαίωμα προσδοκίας διότι δεν είχε αναγνωρισθεί αμετάκλητα από το αρμόδιο δικαστήριο. Όμως, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου και της Επιτροπής, επί των δικαιωμάτων προσδοκίας δεν εφαρμόζεται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

30. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι μία «απαίτηση» είναι δυνατό να συνιστά «αγαθό» υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύεται επαρκώς ότι είναι απαιτητά (προρρηθείσα απόφαση «Ελληνικά Διυλιστήρια Stran και Στρατής Ανδρεάδης κατά της Ελλάδος», σελ. 84, § 59). Επίσης, υπενθυμίζει ότι η υπεροχή του δικαίου, μία από τις θεμελιώδεις αρχές μιας δημοκρατικής κοινωνίας, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το σύνολο των άρθρων της Σύμβασης (απόφαση *Amuur* κατά της Γαλλίας, της 25^{ης} Ιουνίου 1996, Recueil 1996-III, σελ. 850-851, § 50) και συνεπάγεται το καθήκον που έχει το Κράτος ή μία δημόσια αρχή να συμμορφώνεται προς δικαστική απόφαση εκδοθείσα σε βάρος τους (βλέπε, *mutatis mutandis*, την προρρηθείσα απόφαση *Hornsby*, σελ. 511, § 41). Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η αναγκαιότητα να διερευνηθεί εάν τηρήθηκε δικαία ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του γενικού

.....

συμφέροντος της κοινωνίας και στις επιταγές της προάσπισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου (απόφαση Sporrong και Lonnroth κατά της Σουηδίας, της 23^{ης} Σεπτεμβρίου 1982, série A n° 52, σελ. 26, § 69) γίνεται αισθητή μόνον όταν αποδειχθεί ότι η επίδικη επέμβαση σεβάστηκε την αρχή της νομιμότητας και δεν ήταν αυθαίρετη (υπόθεση Ιατρίδη κατά της Ελλάδος, της 25^{ης} Μαρτίου 1999, Recueil 1999, § 58).

31. Με την από 4 Ιουλίου 1996 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, γεννήθηκε υπέρ των προσφευγόντων μία επαρκώς αποδεδειγμένη απαίτηση και όχι ένα απλό δικαίωμα προσδοκίας, όπως υποστηρίζει η Κυβέρνηση. Βεβαίως, το Δημόσιο μπορούσε να ασκήσει αίτηση ακυρώσεως κατά της απόφασης αυτής ενώπιον της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου - όπως και το έπραξε, άλλωστε, στις 4 Ιουνίου 1997, αλλά το άρθρο 112 του Π.Δ. 1225/1981 ορίζει ότι παρόμοιες αιτήσεις ακυρώσεως δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα. Επομένως, η αδυναμία στην οποία ευρέθησαν οι ενδιαφερόμενοι να επιτύχουν την εκτέλεση της απόφασης αυτής, τουλάχιστον μέχρι της υιοθέτησης του Νόμου 2512/1997, αποτελεί επέμβαση στο δικαίωμά τους ιδιοκτησίας που προβλέπεται στην πρώτη φράση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1. Επίσης, επεμβαίνοντας μετά την έκδοση οριστικής απόφασης του Ελεγκτικού Συνεδρίου για να κηρυχθούν παραγραμμένες οι αξιώσεις των προσφευγόντων, ο νομοθέτης διέρρηξε την ακριβή ισορροπία που πρέπει να επικρατεί ανάμεσα στην προάσπιση του δικαιώματος ιδιοκτησίας και στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος (βλέπε, *mutatis mutandis*, την προρρηθείσα απόφαση «Ελληνικά Διυλιστήρια Stran και Στρατής Ανδρεάδης», σελ. 84-88, §§ 58-75). Τέλος, η άρνηση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους να καταβάλει το οφειλόμενο ποσό στους προσφεύγοντες μετά την απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, που κήρυξε αντισυνταγματικό το άρθρο 3 του Νόμου 2512/1997, συνιστά νέα επέμβαση στην απόλαυση του δικαιώματος των προσφευγόντων

στο σεβασμό της περιουσίας τους, επέμβαση η οποία αντίκειται προς το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, διότι η άρνηση αυτή είναι προδήλως μη νόμιμη σε επίπεδο εσωτερικού δικαίου.

32. Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

33. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των πρωτοκόλλων της, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

A. Υλική ζημία

34. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι το ύψος της υλικής ζημίας που υπέστησαν, προκύπτει κατευθείαν από την απόφαση 1318/1996 του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ήτοι 1 147 656 δραχμές για την περίοδο από 1^{ης} Δεκεμβρίου 1991 έως 17 Ιουνίου 1992 και 3 446 079 δραχμές για την περίοδο από 18 Σεπτεμβρίου 1992 έως 31 Δεκεμβρίου 1995, ήτοι συνολικά 4 593 735 δραχμές, από τις οποίες 873 900 δραχμές έπρεπε να τους καταβληθούν την 1^η Απριλίου 2000. Δεν ζητούν να τους καταβληθούν τα ποσά αυτά εντόκως και ούτε ζητούν αποζημίωση για ηθική βλάβη.

35. Η Κυβέρνηση δεν λαμβάνει θέση.

36. Λαμβανομένης υπόψη της κρίσης που διατυπώνεται στην παράγραφο 32, το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να επιδικασθεί στους προσφεύγοντες ολόκληρο το αιτούμενο ποσό.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

37. Οι προσφεύγοντες, οι οποίοι δεν εκπροσωπήθηκαν από δικηγόρο ενώπιον του Δικαστηρίου, δεν ζητούν να τους επιστραφούν έξοδα και

.....

δικαστική δαπάνη. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, παρόμοια θέματα δεν εξετάζονται αυτεπάγγελτα (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, την απόφαση Scuderì κατά της Ιταλίας, της 24^{ης} Αυγούστου 1993, série A n° 265-A, σελ. 8, § 20).

Γ. Τόκοι υπερημερίας

38. Σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο, το ισχύον στην Ελλάδα κατά την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας απόφασης νόμιμο επιτόκιο ήταν 6% το χρόνο.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Ορίζει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.
2. Ορίζει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.
3. Ορίζει ότι

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στους προσφεύγοντες, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 4 593 735 (τέσσερα εκατομμύρια πεντακόσιες ενενήντα τρεις χιλιάδες επτακόσιες τριάντα πέντε) δραχμές για υλική ζημία, συν τον τυχόν ΦΠΑ,

β) τα ποσά αυτά θα προσαυξάνονται με απλό τόκο 6% το χρόνο από της εκπνοής της εν λόγω προθεσμίας και μέχρι της καταβολής.

Έγινε στη Γαλλική και, στη συνέχεια, κοινοποιήθηκε εγγράφως, στις 14 Δεκεμβρίου 1999, σε εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)

S. DOLLÉ

Γραμματέας

(υπογραφή)

N. BRATZA

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση από τη Γαλλική εκ του συνημμένου υπηρεσιακού εγγράφου.

Αθήνα, 12-01-2000.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ
Αθήνα, 13 Ιαν. 2000
Αξιότιμη,
ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ο ΑΝΤΙΠΡΟΪΚΤΗ
ΕΛΕΝΗ ΚΟΣΚΙΝΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Γραφείο Μεταφράσεων Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République
Hellénique, Athènes.
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translations Office, Athens.